

מענקי ישות מדינית זרה

2019-2012¹

ענת קליגר הרבסט

המכון למשפט ופילנתרופיה
הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן
אוניברסיטת תל אביב

1. ביחס לשנת 2019 נאספו נתוני הרבעון הראשון בלבד, עד חודש אפריל 2019 כולל. במועד זה ניתן היה עדיין לדווח על מענקים לשנת 2018 ושנת 2019, ולכן הנתונים לשנים אלו אינם סופיים.

סעיף 36א לחוק העמותות, התש"ם-1980 מטיל על עמותה שמחזורה הכספי עולה על 300,000 ש"ח חובה לדווח, בדו"ח הכספי, על מענקים שקיבלה מישות מדינית זרה העולים על 20,000 ש"ח. מהוראת סעיף 2 לחוק חובת גילוי לגבי מי שנתמך על ידי ישות מדינית זרה התשע"א-2011, עולה כי המועד לדיווח הוא שבוע מתום אותו רבעון שבו התקבל המענק². זאת ועוד: עמותה או חל"צ שעיקר מקורות המימון שלהם מישות מדינית זרה, נדרשים לדווח על כך במפורש (סעיף 5א לחוק).

מענקי ישות מדינית זרה מוגדרים בחוק כך:

"ישות מדינית זרה" - כל אחד מאלה:

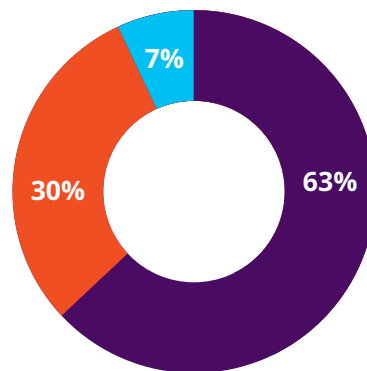
- (1) מדינה זרה, לרבות -
 - (א) איחוד, ארגון או חבר של מדינות זרות (בסעיף זה - איחוד מדינות זרות);
 - (ב) אורגן, רשות או נציגות של מדינה זרה או של איחוד מדינות זרות;
 - (ג) רשות מקומית או מחוזית, רשות שלטונית של מדינה זרה או של מדינה שחברה בברית מדינות במדינה זרה (בסעיף זה - גוף זר);
 - (ד) איחוד, ארגון או חבר של גופים זרים;
- (2) הרשות הפלסטינית, כמשמעותה בחוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (יהודה והשומרון - שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשכ"ח-1967;
- (3) תאגיד שהוקם בחיקוק של אחד מהגופים המפורטים בפסקאות (1) או (2), או שגוף כאמור מחזיק ביותר ממחצית מסוג מסוים של אמצעי השליטה בתאגיד או שהוא מינה את התאגיד לפעול בשמו; לעניין זה, "אמצעי שליטה", "החזקה" - כמשמעותם בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;
- (4) חברת חוץ שמחזורה בשנת הכספים האחרונה שלגביה היה עליה להגיש דוח כספי, היה ברובו מגופים המנויים בפסקאות (1) עד (3);

2. מתהליך איסוף הנתונים והניתוח עולה כי ארגונים רבים נוטים לדווח על מענקי ישות מדיניות זרה באיחור מעבר לשבוע לאחר תום הרבעון ולעיתים מעבר למועד הדיווח המקובל בדו"ח הכספי.

ממצאים עיקריים

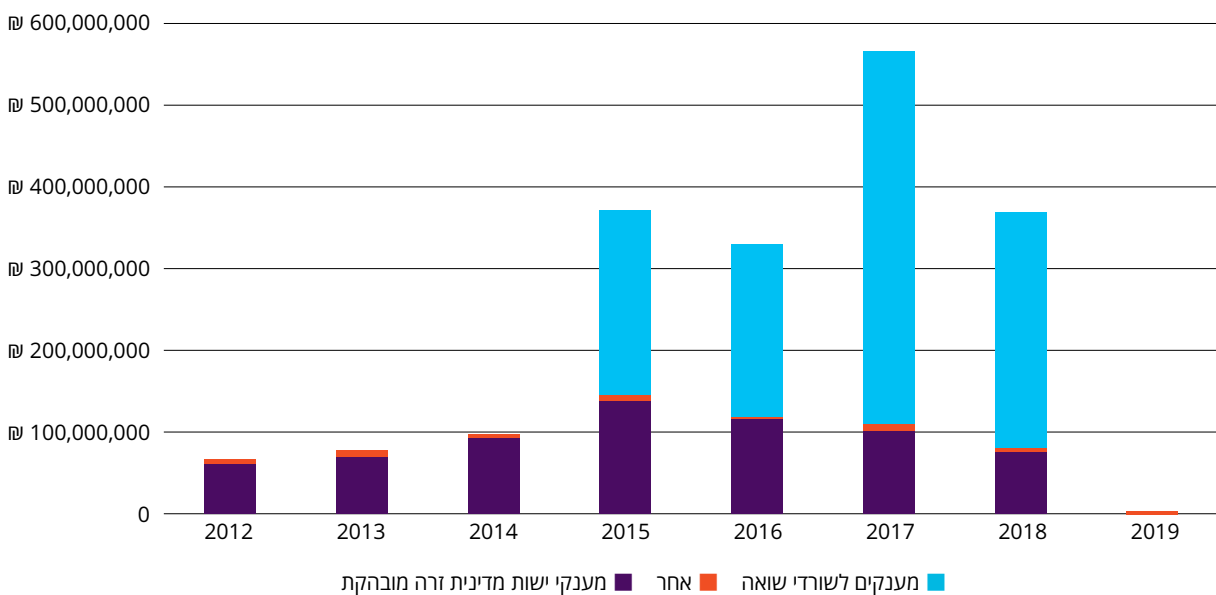
הסכום הכולל של המענקים שדווחו: 2,383,025,044 ש. מתוכם, סך המענקים שדווחו לטובת ניצולי השואה בישראל עמד על 1,507,069,059 ש. סכום נוסף של 165,755,735 ש דווח כמוענק על ידי ארגונים שבפועל, ספק אם הם עונים להגדרת ישות מדינית זרה על פי דין. לבסוף, נצפו מעט טעויות בדיווח בסך כולל של 7,395,354 ש. לפיכך סך מענקים מישות מדינית זרה מובהקת לשנים 2012-2019 עומד על: 702,804,896 ש.

תרשים 1. התפלגות מענקים 2019-2012

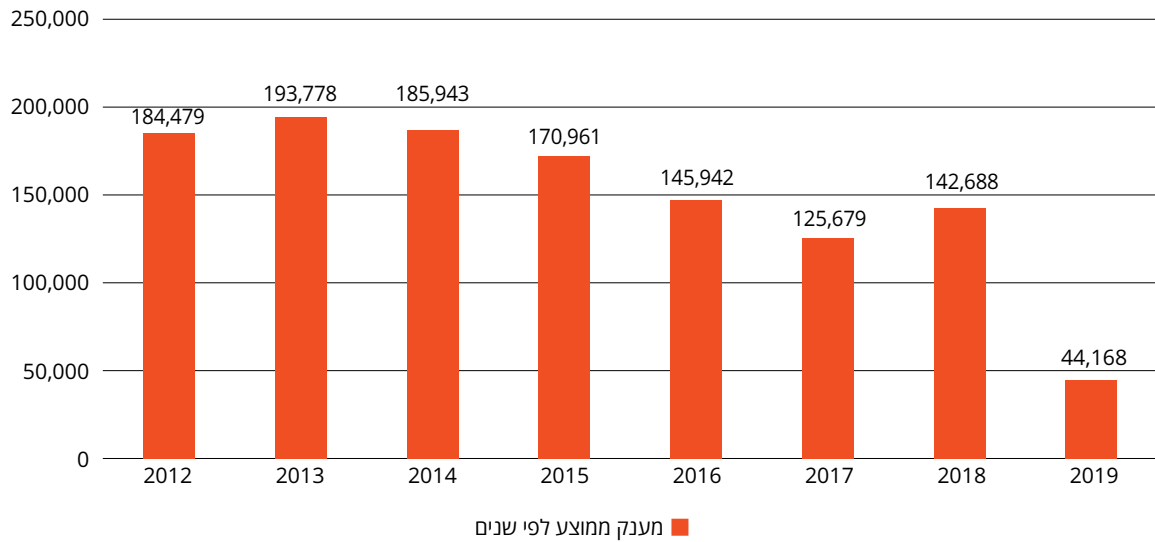

מענקים לספקי ישות מדינית זרה מענקים לישות מדינית זרה מענקים לישורדי שואה

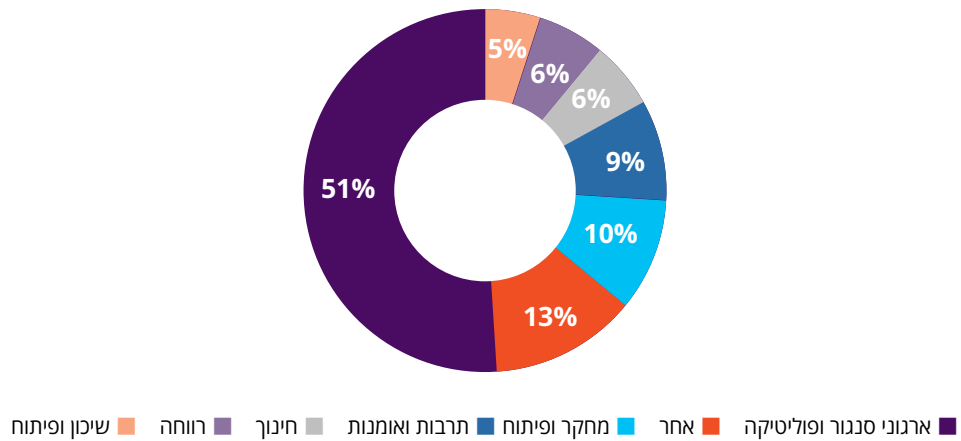
תרשים 2. מענקי ישות מדינית זרה לפי גוף מעניק לשנים 2012-2019

תרשים 3. מענק ממוצע לפי שנים

תרשים 4. מענקי ישות מדינית זרה לפי תחום פעילות

נתוני הדיווח לשנים 2012–2019 מפורסמים לציבור [באתר](#) מאגרי המידע הממשלתי והניתוח מבוסס עליהם. הנתונים נאספו בחודש מאי 2019.

מספר הארגונים המדווחים עמד על 300. מספר הארגונים שדווחו כארגונים מעניקים עמד על 1,803. בפועל אוחדו האחרונים לכדי 145 ארגונים שונים בשל כפילויות בשם או בהיותם שלוחות או נציגויות של אותו הארגון המעניק. כך למשל, האיחוד האירופי וכן מדינות שונות ובהן ארצות הברית הופיעו בשלל צורות כתיבה כגון: EU, European Union, The EU וכדומה; וכן בטעויות כתיב, בעברית ובאנגלית. כמו כן אוחדו הארגונים המעניקים לגופים עיקריים, הכוללים נציגויות שונות (כגון: ממשלת שווייץ, שגרירות שווייץ, משרד החוץ של שווייץ ועוד אוחדו לכדי גוף תורם אחיד שנקרא ממשלת שווייץ).

מענקים לטובת שורדי שואה: סך המענקים שדווחו לטובת שורדי השואה עומד על 1,507,069,059 ש"ח³. כ-22% (סך של 333,059,813 ש"ח) מן המענקים שדווחו לטובת שורדי השואה הוענקו על ידי ארגונים שספק אם עונים להגדרת ישות מדינית זרה, כגון ועדת התביעות וקרן הבנקים השווייצרים⁴. יתרת המענקים הוענקו על ידי ממשלת גרמניה. הקרן לרווחת נפגעי השואה בישראל היא הארגון העיקרי המדווח על מענקים מישות מדינית זרה שניתנים לטובת שורדי השואה. הקרן מדווחת על 4 מקורות שונים⁵. נתח זה במענקי ישות מדינית זרה הוא ייחודי משום שהוא תוצר של הסכמים בין לאומיים שמדינת ישראל מהווה צד להם.

טעויות בדיווח: מספר ארגונים דיווחו על מענקים ממשלת ישראל או גופים ציבוריים אחרים בישראל, שאינם עונים על הגדרת החוק. כמו כן זוהו שני מקרים של דיווח על מענקים בסך שעולה על מחזור השנתי של העמותה המדווחת ולכן כל אלו נכללו תחת קטגוריית טעות בדיווח. סך הסכום עומד על 7,395,354 ₪ שהם כשליש האחוז בלבד מכלל הסכום המדווח.

זיהוי הארגון המעניק: הגופים השונים נבדקו כדי לבאר אם אכן מדובר בישות מדינית זרה או בגוף מעניק שאינו עונה להגדרות בסעיף 36 לחוק העמותות. זוהו 76 ארגונים שונים שהם בגדר ישות מדינית זרה במובהק (על ענפיהם) ומעבר לכך נמצאו גם דיווחי מענקים המיוחסים לארגוני אחרים כגון:

- ארגוני דת שונים (בעיקר כנסיות) שמקורות המימון להם עשויים להיות עצמאים, כלומר תרומות מאמינים, או מקורות מעורבים, היינו כספי מאמינים וכספי ממשלות (האחרונים סווגו לצורך דיווח זה כישות מדינית זרה);
- קרנות פרטיות שספק אם הן עונות להגדרת ישות מדינית זרה;
- קרנות בעלות אופי פוליטי או ציבורי (בעיקר הקשורות לממשלת גרמניה, אלו סווגו לצורך הדיווח כישות מדינית זרה).
- עמותות וארגוני ידידים שספק אם עונים להגדרת ישות מדינית זרה.
- ארגונים שלא זוהו ולא נמצאו נתונים נוספים לגביהם – סווגו לצורך הדיווח כישות מדינית זרה. סך המענקים הבלתי מזוהים שסווגו כישות מדינית זרה עומד על 71,646,728 ₪, כ-10% מכלל מענקי ישות מדינית זרה.

3. פירוט מצוי החל משנת 2015 בלבד.

4. למרות זאת הם נכללו בדיווח כחלק מכלל המענקים לשורדי שואה.

5. שלושה ארגונים נוספים דיווחו על מענקים בסכום של כ-2.2 מיליון ₪ מאותם המקורות.

